

УДК 81'25:811.111:81'42: 908
DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-26

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ ТЕКСТІВ КРАЄЗНАВЧОГО ХАРАКТЕРУ: ДОПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ

Гізер Валерія Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри перекладознавства та прикладної лінгвістики
Херсонський державний університет
vheazer@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3795-3839

Для того щоб установити лінгвокультурологічні особливості побудови нехудожніх культуро зорієнтованих типів текстів у зіставляваних традиціях, перекладачеві насамперед варто ознайомитися зі структурно-композиційними й лексико-семантичними закономірностями побудови конкретного типу тексту в межах кожної із зіставляваних лінгвокультурних традицій. Іншими словами, побудувати модель певного типу тексту з урахуванням текст-типологічних очікувань цієї лінгвокультурної аудиторії.

Тому з позицій перекладознавства методика контекстуального аналізу становить перший етап виявлення текст-типологічних інваріантних і варіативних ознак текстів краєзнавчого характеру в межах однієї лінгвокультурної традиції.

Крім того, виявлення цих ознак на різних контекстуальних рівнях вимагає залучення ряду методик. Так, наприклад, для вичленування реалій і лексичних одиниць з символічним значенням застосовується тезаурусний метод аналізу, дистрибутивний метод, дефінітивний метод, а також методика символічної інтерпретації. Виявлення специфіки функціонування вербалізованих складників лінгвоконцепту базується на застосуванні декількох методів та методик аналізу тексту: а) метод дистрибуції лексико-семантичних елементів з структурно-змістових компонентів тексту за трьома критеріями (універсальний, специфічний й унікальний); б) метод фреймового аналізу.

Метод розподілу структурно-змістових елементів тексту за трьома критеріями (універсальне, специфічне й унікальне) дозволяє окреслити набір облігаторних характеристик ядерних для краєзнавчих текстів лексичних одиниць.

Методика фреймового аналізу також указує на типи трансформацій / транспозицій, необхідних у перекладі аналізованих лексичних одиниць у межах конкретного типу тексту. Відсутність слоту в одному типі тексту й поява цього ж слоту в іншому типі тексту, або навпаки, свідчать про використання дописування чи елімінації. Кількісне збільшення лексичних одиниць в умовному слоті різних типів текстів дозволяє нам говорити про конкретизацію. Це може бути дескриптивний перифраз, семантична конкретизація чи розвиток значення, але в будь-якому разі з огляду на семантичне значення нова інформація не просто нарощується, а стає конкретнішою.

Визначення особливостей реалізації різного типу краєзнавчої лексики залежить від місця їх актуалізації в тексті, іншими словами, від специфіки функціонування краєзнавчої лексики на різних структурно-композиційних рівнях. Отже, отримані результати доперекладознавчого аналізу дозволяють виявити набір текст-типологічних ознак, збереження / незбереження яких впливає на адекватне розпізнання та ідентифікацію статусу краєзнавчої лексики в аналізованих типах текстів у межах іншої лінгвокультурної традиції. Тотожність інтегральних ознак у зіставляваних лінгвокультурних традиціях свідчить про збіг текст-типологічних стереотипів очікування в зіставляваних традиціях, а для перекладача це означає, що в зоні збігу ознак він може скористатися способами та прийомами власне перекладу. Диференційні ознаки свідчать про культурно специфічні особливості побудови типу тексту, відтворення яких у мові перекладу потребуватиме від перекладача залучення максимально креативних способів перекладу.

Ключові слова: краєзнавчі тексти, текст-типологічні лінгвокультурні моделі текстів, методики та методи аналізу, словникова стаття, стаття навчального типу тексту, альбом, путівник, поетичний текст.

LINGUISTIC AND CULTURAL MODELS OF LOCAL LORE TYPES OF TEXTS: PRE-TRANSLATION ANALYSIS

Hizer Valeriia Volodymyrovna,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Translation Studies and Applied Linguistics
Kherson State University
vheazer@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3795-3839

In order to identify the linguistic and typological peculiarities of non-fiction culture-oriented types of texts' construction in contrasted traditions, a translator has to get acquainted with the structure-compositional and lexico-semantic patterns of certain type of text's construction within each contrasted linguistic and cultural tradition. In other words, a translator has to construct a model of certain type of text taking into consideration the text-typological expectations of the linguistic and

cultural audience. It means that from a perspective of Translation and Interpretation studies it is the methodology of contextual analysis that forms the first stage of identification of the text-typological invariant and variable features of local lore texts within one linguistic and cultural tradition.

Apart from that, the recognition of these features on different contextual levels involves a number of methodologies. Thus, for example, in order to select realias and lexical units with symbolic meaning one should use thesaurus, distributive, definitive methods along with the methodology of symbolic interpretation. The specificity of functioning of verbalized constituents of a linguistic concept is based upon the usage of several text analyses' methods and methodologies: a) method of distribution of lexico-semantic elements from structure-compositional text components according to such criteria as universal, specific and unique; b) frame analysis method.

The method of distribution of lexico-semantic elements from structure-compositional text components according to universal, specific and unique criteria allows to outline the set of obligatory characteristics for lexical units, core to local lore texts.

The methodology of frame analysis also indicates the types of transformations/transpositions, needed while rendering the analyzed lexical units within certain type of text. The absence of some slot in one type of text and appearance of this slot in another type of text, or vice versa, points onto the usage of addition or elimination. Qualitative increase of lexical units in some slot in different types of texts allows to recognize the usage of concretization in the form of descriptive paraphrase, semantic concretization or modulation. In any case, when talking about the semantic meaning of lexical units under analysis, new information is not just added, but becomes more concrete.

The identification of peculiarities of different types of local lore lexis realization depends on the place of their actualization in the text. In other words, it depends on the specificity of local lore lexis functioning on different structure-compositional levels. Thus, the results of pre-translation analysis allow to recognize a set of text-typological features, which preservation/omission effects the adequate recognition and identification of the local lore lexis status in the analyzed types of texts within different linguistic and cultural tradition. The equivalence of integral features in contrasted linguistic and cultural traditions indicates the correspondence of text-typological expectation stereotypes in contrasted traditions.

Within the zone of correspondence, a translator can use proper means of translation.

Differential features, in contrary, points onto the culture specificity of given type of text construction, which reproduction in the target language will demand involvement of creative means of translation.

Key words: local lore texts, text-typological linguistic and cultural models of texts, methodologies and methods of analysis, dictionary entry, academic article, album, poetic text.

1. Вступ

Як відомо, вивчення процесу перекладу здійснюється непрямим шляхом за допомогою розроблення різноманітних теоретичних моделей, які з більшою або меншою наближеністю висвітлюють процес перекладу в цілому чи будь-яку його сторону. Перекладацькі моделі мають умовний характер, оскільки необов'язково відображають реальні дії перекладача в процесі створення тексту перекладу. Моделі перекладу за В.Н. Комісаровим «відображають два взаємопов'язаних аспекти: 1) загальну характеристику моделі із зазначенням можливої сфери її застосування; 2) типи перекладацьких операцій (трансформацій), здійснювані в межах моделі» (Комісаров, 1991; Тороп, 1982; Хомутова, 1989; Чирінова, 2004; Knapp, 1987; Nida, 1991; Nord 1991).

Мета статті полягає в тому, щоб запропонувати алгоритм роботи як з художніми, так власне з нехудожніми текстами краєзнавчого характеру. Задля досягнення мети вирішуються такі завдання: 1) окреслення методик та методів, що допомагають, вирішенню локальних завдань під час доперекладознавчого аналізу краєзнавчої лексики та краєзнавчих текстів; 2) побудова лінгвокультурологічних моделей текстів краєзнавчого характеру як одного з етапів доперекладознавчого характеру.

2. Методологічні засади під час роботи з текстами краєзнавчого характеру: доперекладознавчий етап.

Для того щоб установити лінгвокультурологічні особливості побудови нехудожніх культурно зорієнтованих типів текстів у зіставлюваних традиціях, перекладачеві насамперед варто ознайомитися зі структурно-композиційними й лексико-семантичними закономірностями побудови конкретного типу тексту в межах кожної із зіставлюваних лінгвокультурних традицій. Іншими словами, побудувати модель певного типу тексту з урахуванням текст-типологічних очікувань цієї лінгвокультурної аудиторії.

Тому з позицій доперекладознавства методика контекстуального аналізу становить перший етап виявлення текст-типологічних інваріантних і варіативних ознак текстів краєзнавчого характеру в межах однієї лінгвокультурної традиції. Отримані результати своєю чергою дозволяють виявити набір текст-типологічних ознак, збереження / незбереження яких впливає на адекватне розпізнання чи ідентифікацію типу тексту в межах іншої лінгвокультурної традиції.

Тотожність інтегральних ознак у зіставлюваних лінгвокультурах свідчить про збіг текст-типологічних стереотипів очікування в зіставлюваних традиціях, а для перекладача

це означає, що в зоні збігу ознак він може скористатися прийомами і способами власне перекладу.

Диференційні ознаки свідчать про культурно специфічні особливості побудови типу тексту, відтворення яких у мові перекладу потребуватиме від перекладача залучення максимально креативних способів перекладу.

Крім того, виявлення цих ознак на різних контекстуальних рівнях вимагає залучення ряду методик. Так, наприклад, для вичленування реалій і лексичних одиниць з символічним значенням застосовується тезаурусний метод аналізу, дистрибутивний метод, дефінітивний метод, а також методика символічної інтерпретації. Виявлення специфіки функціонування вербалізованих складників лінгвоконцепту базується на застосуванні декількох методів та методик аналізу тексту: а) метод дистрибуції лексико-семантичних елементів з структурно-змістових компонентів тексту за трьома критеріями (універсальний, специфічний й унікальний); б) метод фреймового аналізу (Жаботинская, 1997; 2000; Карасик, 2004; Карасик, Слышкин 2001; Кусько 2001; Минский 1979; Селиверстова, 2002; Dirven, 1998).

Метод розподілу структурно-змістових елементів тексту за трьома критеріями (універсальний, специфічний й унікальний) дозволяє окреслити набір облігаторних характеристик ядерних для краєзнавчих текстів лексичних одиниць.

Основне завдання фреймової методики полягає в тому, щоб висвітлити якісний розподіл інформації та кількісне наповнення кожного із слотів. Набір слотів, що ми використовуємо для розподілу інформації аналізованих текстів («хто?», «що?», «який?», «де?», «коли?», «що робити?»), не є вичерпним. Однак саме цей перелік слотів допомагає встановити механізм функціонування й реалізації експліцитно / імпліцитно виражених з позитивною / негативною конотацією лексичних одиниць та виявити можливі семантичні розбіжності в межах зіставляваних культурних просторів.

Оскільки концептуальний аналіз за слотами й фреймами функціонує як на ментальному, так і на вербальному рівнях постає необхідність визначитися з базисними одиницями. Певна річ, для універсальної, специфічної та унікальної категорій притаманні різні аспекти ментальності та її вербальної реалізації. Проте кожна з категорій повинна мати домінуючу ознаку, яка визначає специфіку ментальних і вербальних форм актуалізації.

Для категорії універсальних / загальних критеріїв основним є розуміння. На ментальному рівні воно виражене поняттям, яке своєю чергою актуалізується на вербальному рівні терміном. Та щойно поняття «обростає» культурними значеннями чи потрапляє в культурний контекст, відбувається зсув меж і утворюється культурний концепт. Іншими словами, концепт – це поняття, що містить додатковий, а саме культурний компонент. Тому концепт є проміжною ланкою, що, з одного боку, відповідає критеріям сфери універсального – поняттю, а з іншого боку, тяжіє до зони специфічного, оскільки поняття збагачене культурно зумовленим компонентом.

Підґрунтям для сфери специфічного / особливого є поняття формально спільне для всіх, яке, проте, викликає різні образи (асоціативні конотації). Отже, доміюча зони специфічного на ментальному рівні – це уявлення. На вербальному рівні йому відповідає символ, якому притаманна велика загальнокультурна й надіндивідуальна заданість. Проміжним етапом між образом і символом є лейтмотивні образи.

Сприйняття – це доміюча зони унікального / одиничного. Саме сприймання породжує образ. Для образу обов'язковою є безпосередня схожість з означуваним, що зумовлює його індивідуальна заданість. Тому на ментальному рівні образі відповідають вербалізовані тропи.

У термінах перекладознавства універсальне значення в тексті реалізується за допомогою повної відповідності або еквівалентних відповідників. Повна відповідність досягається шляхом використання таких перекладознавчих прийомів, як генералізація, дескриптивний перифраз (описовий переклад), а також застосування готового значення, яке передбачає збереження семантичного значення.

Для передачі значення сфери специфічного використовується генералізація й дескриптивний перифраз. Під час перекладу для відтворення специфічних характеристик варто залучати прийом розвитку значення, повне / часткове дописування, причому значення тут конкретизується або розвивається. Описовий переклад сприяє створенню додаткового значення за рахунок опущення або дописування; рідше застосовується ситуативна заміна чи переклад за аналогією.

У царині унікального неможливо зберегти значення, оскільки воно відсутнє в мові іншої культури. Тому або створюється нове значення

(калька й дескриптивний перифраз), або це значення зовсім елімінується.

Зазначимо, що набір трансформацій для кожної зони залежить від типу тексту та комунікативно-прагматичної заданості типу тексту. З одного боку, ця модель допомагає перекладачеві програмувати вибір перекладацьких трансформацій. З іншого боку, ця модель уточнює межі перекладності / неперекладності чи межі власне перекладу й адаптації. Якщо тип тексту не готовий до певного набору трансформацій, закріплених за сферою унікального, слід перекладати на рівні специфічного, втрачаючи при цьому унікальність.

Методика фреймового аналізу також указує на типи трансформацій / транспозицій, необхідних у перекладі аналізованих лексичних одиниць у межах конкретного типу тексту. Відсутність слоту в одному типі тексту й поява цього ж слоту в іншому типі тексту, або навпаки, свідчать про використання дописування чи елімінації. Кількісне збільшення лексичних одиниць в умовному слоті різних типів текстів дозволяє нам говорити про конкретизацію. Це може бути дескриптивний перифраз, семантична конкретизація чи розвиток значення, але в будь-якому разі з огляду на семантичне значення нова інформація не просто нарощується, а стає конкретнішою.

2. Лінгвокультурологічні моделі текстів краєзнавчого характеру

2.1. Словникова стаття краєзнавчого характеру

Інтегральною ознакою є наявність заголовкової вокабули, яка реалізується лексичними одиницями з локальною семантикою у сукупності з атрибутивним компонентом (краєзнавчі символи, краєзнавчі реалії).

Облігаторно актуалізується лексика з локальною семантикою в ініціальной позиції. Облігаторно але варіативно реалізуються антропоніми різного рівня зі специфічною та унікальною семантикою.

За умов транскодування ініціальной позиції від перекладача вимагається застосування наступних перекладацьких тактик і стратегій:

- 1) часткова елімінація лексики з унікальною семантикою;
- 2) транспонування лексики з унікальною семантикою в медіальну позицію;
- 3) дескриптивний перифраз з ампліфікацією додаткової (фонові) інформації.

Ознака локоцентризму, яка реалізується лексикою з локальною семантикою, облігаторно виражена в фінальній позиції. Ознака

антропоцентризму (антропоніми) актуалізується облігаторно але варіативно.

Бібліографічні посилання та інформація про укладачів є диференціальною ознакою. Під час транскодування бібліографії перекладачеві слід вдатися до тотальної адаптації.

Сукупність трьох ядерних краєзнавчих ознак – локоцентризм, культуроцентризм, антропоцентризм – експлікується в медіальній позиції.

Перекладачу потрібно зменшити концентрацію антропонімів, що вимагають коментування, яке може призвести до збільшення обсягу медіальної позиції словникової статті, тому використання часткової / повної елімінації є доцільним.

2.2. Стаття навчального типу тексту краєзнавчого характеру

Однією з можливих перекладацьких стратегій є власне переклад або репродуктивний переклад. Під час перекладу лексики з унікальною семантикою (антропонімів і топонімів) логічним убачається застосування способу калькування і/або перекладу за традицією. Актуалізація лінгвоконцепта «КРАЙ» належить до зони ядерних, інтегральних ознак.

Інтегральним вбачається варіативний характер інформації ініціальной позиції, але ознака локоцентризму виражена облігаторно.

Варіативним вбачається лексико-семантична реалізація концепту «ВЛАДА» інтегрально актуалізованого в цій позиції.

Щоб запобігти зміщенню типів текстів під час транскодування ініціальной позиції засобами власне перекладу, перекладачу необхідно скоротити обсяг інформації політичного характеру й розширити краєзнавчу інформацію за допомогою коментарів, конкретизації та розвитку значення.

Ампліфікація аксіологем з культурно-ціннісною семантикою та лексики зі специфічним значенням вплине на адекватне перекодування фінальної позиції. Для перекладача це вказує на використання прийому дописування, конкретизації та розвитку значення. Фінальна позиція варіативно інкорпорує інформацію краєзнавчого та політико-управлінського характеру.

Для перекодування краєзнавчої лексики з унікальною і специфічною семантикою перекладачу необхідно скористатися способом калькування (транслітерація / транскрипція) дескриптивною перифразою або описовим перекладом. Для медіальної позиції інтегральною ознакою є варіативна лексико-семантична реалізація лінгвоконцепту «КРАЙ».

2.3. Альбом краєзнавчого характеру

Назва об'єкта в заголовку вбачається однією з варіативних ознак.

Лінгвоконцепт «КРАЙ», інтегрально представлений ознаками локоцентризму й культуроцентризму магістрально маркується в ініціальнойній позиції

При транс-кодуванні лексики з унікальною семантикою, перекладач може використовувати прийоми власне перекладу, та калькування чи переклад за традицією при відтворенні ініціальнойній позиції.

Для відтворення лексики з унікальним значенням доцільне застосування калькування і / або перекладу за традицією, часткова елімінація, гіперонімічні способи перекладу при транс-кодуванні лексики зі специфічним значенням. Для фінальної позиції характерно варіативна ознака формування лінгвоконцепту «КРАЙ».

Медіальна позиція інкорпорує три ядерні краєзнавчі ознаки, причому культуроцентризм убачається домінантним.

Наявність інтексту є інтегральною ознакою цієї позиції. Під час перекладу він може бути збережений за умов обізнаності реципієнта цільової культури з персоною, від якої подається інтекст. Або інтекст треба еліминувати як надто поетичний за відсутністю його перекладу у мові цільової аудиторії.

Надлишкове використання прийомів описового перекладу, перекладу за аналогією або конкретизації та розвитку значення може призвести до зміщення типу тексту у суміжний тип тексту. Тому перекладачеві необхідно скоротити кількість лексики з унікальною семантикою, яка потребує саме цих прийомів перекладу, та акцентувати увагу на культурно-ціннісній характеристиці локального простору шляхом уведення аксіологем.

2.4. Путівник краєзнавчого характеру

Для путівника облігаторно актуалізується семантика локальності, що виступає інтегральною ознакою в ініціальнойній позиції тексту, а саме в найменуванні путівника.

Перекладачу необхідно використовувати калькування та описовий переклад під час відтворення лексики з унікальною та специфічною семантикою та власне переклад з точки зору транс-кодування ініціальнойній позиції. Вербалізація лінгвоконцепту «КРАЙ» реалізується варіативно.

Ієрархічно домінуючими краєзнавчими ознаками вбачається локоцентризм і культуроцентризм, які актуалізують лінгвоконцепт «КРАЙ».

Під час перекладу лексики з унікальною семантикою перекладачу необхідно використовувати калькування чи переклад за традицією, а іноді вдатися до часткової / повної елімінації або коментаря, а відповідно, і описового перекладу. Для фінальної позиції інтегрально актуалізуються ознаки локоцентризму та культуроцентризму. Останній виражений варіативно.

Магістральною тенденцією вбачається реалізація лексики з локальною семантикою в медіальній позиції. Для відтворення лексики зі специфічною семантикою перекладачеві необхідно використати елімінацію лексики з унікальним значенням, оскільки коментування чи описовий переклад можуть зруйнувати текст-типологічні очікування цільової аудиторії.

Оскільки тексту притаманне використання лексики з універсальною семантикою медіальна позиція може бути переведена способом власне перекладу. В окремих випадках елімінації підлягають вузько специфічні реалії, якщо вони демонструють високий рівень концентрації.

Інтегральною ознакою медіальної позиції є сукупність ознак локоцентризму та культуроцентризму. Ознака антропоцентризму актуалізується варіативно, для розкриття культурно-історичної цінності описуваного об'єкта.

2.5. Поетичний текст краєзнавчого характеру

Система методів та методик, які застосовуються для аналізу нехудожніх прагматичних краєзнавчих текстів, не спрацьовує для попереднього перекладацького аналізу поетичного тексту.

Так, тезаурусна методика для виявлення краєзнавчої лексики є недостатньою, оскільки ця методика ускладнює процес ідентифікації типу лексичних одиниць.

Методика слотового аналізу допомагає лише визначити групи тематичних слів, які актуалізує автор.

Найрезультативнішим та найсуттєвішим методом виявилася методика контекстуального аналізу, яка дозволяє визначити: 1) жанрову специфіку тексту; 2) тип домінуючої лексики; 3) контекстуальні рівні лексичної реалізації; 4) засоби авторської системи художніх образів.

Аналіз продемонстрував наступні результати. Аналізований поетичний текст являє собою симбіоз двох жанрів – елегії та оди. Для цих жанрів в лексичному контексті характерні висока метафоричність, міфологічна алюзивність,

асоціативність та наявність лейтмотивної лексики, яка актуалізується на сильних позиціях тексту, а саме в кінці строки чи строфи.

У лексико-семантичному контексті реалізуються краєзнавчі реалії, котрі можуть змінювати свій статус впродовж всього тексту, тобто краєзнавча реалія набуває символічного значення, а далі й концептуального.

З точки зору перекладу перекладачеві потрібно зберегти: 1) систему авторських стилістичних прийомів, що допомагають актуалізувати краєзнавчу лексику; 2) набір тематичних слів, які сприяють формуванню концептуального ядра; 3) дотриматися правил римування з огляду на жанрові особливості; 4) адекватно передати краєзнавчі реалії; 5) витримати авторський підхід до процесу символізації та концептуалізації.

3. Висновки. Визначення особливостей реалізації різного типу краєзнавчої лексики залежить від місця їх актуалізації в тексті, іншими словами, від специфіки функціонування краєзнавчої лексики на різних структурно-композиційних рівнях. Отже, отримані результати доперекладознавчого аналізу дозволяють виявити набір текст-типологічних ознак, збереження / незбереження яких впливає на адекватне розпізнання та ідентифікацію статусу краєзнавчої лексики в аналізованих типах текстів у межах іншої лінгвокультурної традиції. Тотожність інтегральних ознак у зіставлюваних лінгвокультурних традиціях свідчить про збіг текст-типологічних стереотипів очікування в зіставлюваних традиціях, а для перекладача це означає, що в зоні збігу ознак він може скористатися способами та прийомами власне перекладу. Диференційні ознаки свідчать про культурно специфічні особливості побудови типу тексту, відтворення яких у мові перекладу потребуватиме від перекладача залучення максимально креативних способів перекладу.

Перспективи подальших розвідок убачаються в з'ясуванні специфіки перекладу краєзнавчої лексики, яка формує ключовий лінгвоконцепт «КРАЙ», у периферійних і маргінальних нехудожніх / художніх текстах краєзнавчого характеру, а також у вивченні перекладацького потенціалу краєзнавчої лексики у суміжних типах текстах / дискурсах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жаботинская С.А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. *Лингвистичні студії*. Черкаси, 1997. Вип. 2. С. 3–11.

2. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ : типы фреймов. *Когнитивная семантика* : материалы 2-й международной школы-семинара по когнитивной лингвистике. (г. Тамбов, 2000 г.). Тамбов, 2000. С. 10–13.
3. Карасик В.И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс. Москва : «Гнозис», 2004. 390 с.
4. Карасик В.И., Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики* / отв. ред. И.А. Стернин. Воронеж, 2001. С. 75–80.
5. Комиссаров В.Н. Эвристическая ценность моделей перевода. Теория и переводческая практика / *Картина мира : Лексикон и текст* : сб. науч. трудов МГЛУ. Москва, 1991. Вып. 378. С. 126–131.
6. Кусько К. Фреймова вербалізація країнознавчого дискурсу. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2001. № 5. С. 117 – 121.
7. Минский М.Л. Фреймы для представления знаний. Москва : Энергия, 1979. 151 с.
8. Селиверстова О.Н. Когнитивная семантика на фоне общего развития лингвистической науки. *Вопросы языкознания*. Москва, 2002. № 6. С. 12–26.
9. Тороп П.Х. Процесс перевода и некоторые методологические проблемы переводоведения. *Труды по знаковым системам* : Ученые записки Тартуского гос. ун-та. Тарту, 1982. Вып. 576. С. 10–19.
10. Хомутова Т.Н. О моделировании учебного текста. *Учебный текст в методике преподавания иностранных языков* : Межвуз. сб. научн. тр. Челябинск, 1989. С. 90–98.
11. Чироннова И.И. Эмпирический подход к моделированию процесса перевода. *Федоровские чтения*. Санкт-Петербург, 2004. Вып. 5. С. 289–301.
12. Dirven R. Cognitive Exploration of Language and Linguistics / R. Dirven, V. Verspoor. Amsterdam (Philadelphia) : John Benjamins Publishing Company, 1998. 301 p.
13. Knapp K. Instead of an Introduction: Conceptual Issues in Analyzing Intercultural Communication. Knapp K., Enringer W., Knapp-Potthoff A. *Analyzing Intercultural Communication*. Berlin : Mouton de Gruyter, 1987. S. 1 – 13.
14. Nida E.A. Theory of Translation. Introduction, Terminology, Reduction: Language and Culture in Translation Theories. *Studies in the Text and its Transformations*. Montreal : Univ. of Concordia. 1991. Vol. 4, 1. P. 19–32.
15. Nord Ch. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation Oriented Text Analysis / Ch. Nord. Amsterdam : Rodopi, 1991. 250 p.

REFERENCES:

1. Zhabotyns'kaia S.A. (1997) Kognitivnaia lingvistika: principy konceptual'nogo modelirovaniya. [Cognitive linguistics: principles of conceptual modeling]. *Linguistic studios*. Cherkasy, 1997. Vyp. 2. P. 3–11. (in Russian).
2. Zhabotynskaia S.A. (2000). Konceptual'nyi analiz: tipy freymov. [Conceptual analysis: frame types]. *Proceeding of the Kognitivnaia semantika (Tambov, 2000)*. P. 10–13. (in Russian).
3. Karasik V.I. (2004). *Yazykovoy krug: lichnost', koncepty, diskurs*. [Language circle: personality, concepts, discourse]. Moskva : "Gnozis". 390 p. (in Russian).

4. Karasik V.I., Slyshkin G.G. (2001). Lsngvokul'turnyy concept kak edenica issledovaniya. [Lsnvokulturny concept as a unit of research] *Metodologicheskie problemy kognitivnoy lingvistiki* [Methodological problems of cognitive linguistics] (eds. I.A. Sternin). Voronezh. P. 75–80 (in Russian).
5. Komissarov V.N. (1991) Evristicheskaya cennost' modeley perevoda. Teoriya i perevodcheskaya praktika [Heuristic value of translation models. Theory and Translation Practice] *Kartina mira: Leksikon i tekst : sb. nauch. trudov MGLU*. Picture of the world: Lexicon and text: Sat. scientific works. Moskva. Vyp. 378. P. 126–131 (in Russian).
6. Kus'ko K. (2001) Freimova verbalizaciia krainoznavchoho dyskursu. [Framova verbalization of regional studies discourse]. *Movni i konceprual'ni kartyny svitu*. [Linguistic and conceptual pictures of the world]. Kyiv. №5. P. 117–121 (in Ukrainian).
7. Miskiy M.L. (1979) *Freymy dlia predstavleniya znaniy*. [Frames to represent knowledge]. Moskva : "Energiya". 151 p. (in Russian).
8. Seliverstova O.N. (2002). Kognitivnaya semantika na fone obzhego razvitiya lingvisticheskoy nauki [Cognitive semantics against the background of the general development of linguistic science]. *Questions of linguistics*. Moskva. №6. P. 12–26.
9. Torop P.H. (1982) Process perevoda i nekotorye metodologicheskie problemy perevodovedeniya. [Translation process and some methodological problems of translation studies]. *Trudy po znakovym sistemam : uchenye zapiski Tartuskogo gos. un-ta*. [Works on landmark systems: Scientific notes of the Tartu State. un-that.] Tartu. Vyp. 576. P. 10–19 (in Russian).
10. Homutova T.N. (1989). O modelirovanii uchebnogo teksta. [About the modeling of educational text]. *Uchebnyy tekst v metodike prepodavaniya inostrannyh yazykov : Mezhvuz. sb. nauchn. tr.* [The educational text in the methodology of teaching foreign languages: Interst. Sat scientific tr.] Chelyabinsk. P. 90–98. (in Russian).
11. Chironova I.I. (2004) Empiricheskiy podhod k modelirovaniyu processa perevoda. [Empirical approach to modeling the translation process]. *Fedorov readings*. Saint-Petesburg. Vyp. 5. P. 289–301 (in Russian).
12. Dirven R. (1998). Cognitive Exploration of Language and Linguistics / R. Dirven, V. Verspoor. Amsterdam (Philadelphia) : John Benjamins Publishing Company. 301 p.
13. Knapp K. (1978) Instead of an Introduction: Conceptual Issues in Analyzing Intercultural Communication. Knapp K., Enringer W., Knapp-Potthoff A. Analyzing Intercultural Communication. Berlin : Mouton de Gruyter. S. 1–13.
14. Nida E.A. (1991) Theory of Translation. Introduction, Terminology, Reduction: Language and Culture in Translation Theories. Studies in the Text and its Transformations. Montreal : Univ. of Concordia. 1991. Vol. 4, 1. P. 19–32.
15. Nord Ch. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation Oriented Text Analysis / Ch. Nord. Amsterdam : Rodopi, 1991. 250 p.

УДК 81'42:821.111

DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-27

СПЕЦИФІКА РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ ГОРДІСТЬ У РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ І УПЕРЕДЖЕННЯ»

Іщенко Марія Павлівна,

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри англійської мови в судноводінні

Херсонська державна морська академія

marijastepanyuk@ukr.net

orcid.org/0000-0003-4425-5737

У статті розкрито особливості вербальної репрезентації емоції «ГОРДІСТЬ» шляхом моделювання семантико-асоціативних полів ключових емоційних концептів та виявлення специфіки вербалізації їхніх структурних компонентів (ядерна зона, ближня та дальня периферія).

Мета статті полягає у визначенні основних засобів номінацій концепту «ГОРДІСТЬ» у романі Джейн Остін «Гордість і упередження». Для досягнення мети в статті подано тлумачення поняття «концепт», виділені основні репрезентанти концепту "PRIDE" («ГОРДІСТЬ»), проаналізовані тлумачення лексеми "pride", визначено ядро, приядерну зону, ближню периферію та дальню периферію концепту "PRIDE" («ГОРДІСТЬ»), наведено приклади з роману Джейн Остін «Гордість і упередження».

Методи. У статті надані основні дефініції поняття «концепт», проаналізовано концептосферу (надана Л. Бабенко), основними складниками якої є ядро, приядерна зона, ближня периферія та дальня периферія.

Результати. Виділені основні репрезентанти концепту «ГОРДІСТЬ», проаналізовані тлумачення лексеми "pride" у відомих англомовних словниках; наведено основні словоформи концепту «ГОРДІСТЬ», а саме: "vanity", "vain", "conceited", "conceit", "haughtily", "proud", "proudly", "contempt", "sensibilities", "superior", "superiority", "bourgeois", "contempt", "self-contempt"; визначено ядро, приядерну зону, ближню периферію та дальню периферію концепту «ГОРДІСТЬ», наведено приклади з роману Джейн Остін «Гордість і упередження».